

ÖLÜME HAZIRLIKLI OLALIM!*

es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Cumanız mübarek olsun!

Allah'ın selâmı, bereketi, ihsânı, ikrâmı üzerinize olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicilerim!..

Enes RA'dan rivayet edildiğine göre, uzunca bir hadis-i şerifte Peygamber SAS Hazretleri buyuruyorlar ki... Hadis-i şerif biraz uzun olduğu için, kelimeleri izah ede ede ilerlemeyi düşünüyorum:¹

أَيُّهَا النَّاسُ كَأَنَّ الْمَوْتَ فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا
كُتِبَ وَكَأَنَّ الْحَقَّ فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا وَجَبَ
وَكَأَنَّمَا نُشِيعُ مِنَ الْمَوَاتَى عَنْ قَلِيلٍ إِلَيْنَا
رَاجِعُونَ بَيُوتَهُمْ أَجْدَاثَهُمْ وَنَأْكُلُ تُرَاثَهُمْ
كَأَنَّا مُخَلَّدُونَ مِنْ بَعْدِهِمْ

RE. 183/5 (*Eyyühe'n-nâs! Keenne'l-mevte fîhâ alâ gayrinâ kütib, ve keenne'l-hakka fîhâ alâ gayrinâ veceb, ve keennemâ nüşeyyiu mine'l-mevtâ an kalîlin ileynâ râciùn, büyûtehüm ecdâsühüm ve ne'külü türâsehüm, keennâ muhalledûne min ba'dihim.*

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.273, no:6237; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.355, no:10563.

فَطُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عَيْبِ غَيْرِهِ طُوبَى لِمَنْ
 ذَلَّ فِي نَفْسِهِ مِنْ غَيْرِ مُنْقِصَةٍ وَتَوَاضَعَ لِلَّهِ مِنْ غَيْرِ
 مَسْكَنَةٍ وَأَنْفَقَ مَالًا جَمَعَهُ مِنْ غَيْرِ مَعْصِيَةٍ
 وَرَحِمَ أَهْلَ الذُّلِّ وَالْمَسْكَنَةِ وَخَالَطَ أَهْلَ الْفَقْهِ
 وَالْحِكْمَةِ

*Fe-tübâ li-men şegalehû aybühû an aybi
 gayrihî, túbâ li-men zelle fî nefsihî min gayri
 münakkısatin, ve tevâdaa lillâhi min gayri
 meskeneh, ve enfaka mâlen cemeahû min
 gayri ma'sıyeh, ve rahime ehle'z-zillü ve'l-
 meskeneh, ve hàleta ehle'l-fıkhı ve'l-hikmeh.*

طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ نَفْسَهُ وَطَابَ كَسْبُهُ وَصَلَحَتْ
 سَرِيرَتُهُ وَكَرُمَتْ عَلَانِيَتُهُ وَعَزَلَ عَنِ النَّاسِ شَرُّهُ
 طُوبَى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ وَأَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ
 وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ

*Tübâ li-men zelle nefsehû, ve tàbe kesbühû,
 ve salühat serîretühû, ve kerümet alâniyetüh,
 ve azele ani'n-nâsi şerrehû. Tübâ li-men amile
 bi-ilmihî, ve enfaka'l-fadle min mâlihî, ve
 emseke'l-fadla min kavlih.)*

a. Ölüm Ansızın Gelir

(Eyyühe'n-nâs) “Ey insanlar!” demek. Demek ki bir büyük kalabalığa hitab etmiş Peygamber Efendimiz. Belki bir hutbe olabilir bu. Büyük bir topluluğa hitab etmiş.

(*Ke-enne'l-mevte fîhâ alâ gayrinâ kütibe*) “Sanki” diyor Peygamber Efendimiz “Ey insanlar!” diye hitab ettikten sonra, “Sanki ölüm orada...” Orada dediği dünya hayatı, yâni bu alem. Yaşadığımız bu dünya hayatını kastediyor. “Sanki orada, (*alâ gayrinâ kütibe*) ölüm bizden gayrisine yazılmış sanki. Sanki biz ölmeyecekmişiz de bizden gayrı, bizden başka varlıklara yazılmış. Sanki bize ölüm hiç gelmeyecekmiş gibi.”

(*Ve ke-enne'l-hakka fîhâ alâ gayrinâ vecceb*) “Sanki hak bize değil de, bizden başkasına vacib olmuş dünyada... Sanki bize Allah'ın hiç bir hitabı, hiç bir emri, hiç bir isteği yokmuş gibi.”

Bu neyi gösteriyor?.. Yâni, insanlar öyle bir davranış içindeler ki sanki hiç ölmeyecekler, ölümü düşünmüyorlar, ahireti düşünmüyorlar, hakkı düşünmüyorlar. Sanki hakka riayet etmek onların üzerine yazılmamış. Sanki bir takım kulluk görevleri yokmuş gibi hareket ediyorlar.

(*Ve keennemâ nüşeyyiu mine'l-mevtâ an kalîlin ileynâ râciùn, büyûtühüm ecdâsühüm*) “Sanki biz ölümlerden ölenleri, az sonra bize geri döneceklermiş gibi uğurluyoruz. Sanki kabirleri evleriymiş de o eve bırakmışız onları, biraz sonra döneceklermiş gibi onları teşyi ediyoruz.”

Teşyi-i cenaze, yâni cenazeyi kabre götürüp gömmek demek. Sanki döneceklermiş gibi. Yâni üzölmüyöruz, geri gelmeyeceklerini düşünmüyöruz, ölümden etkilenmiyöruz. İnsanoğulları olarak, genellikle ölüden ibret almıyöruz. Sanki ölenler biraz sonra geri döneceklermiş gibi düşünüyöru insanların çoğü.

(Ve ne'külu türâsehüm) “Ve o ölenlerin mallarını yiyöruz, mirasları bize geliyor. *(Keennâ mühalledûne min ba'dihim)* Onlardan sonra, biz sanki ebedî olarak dünyada kalacakmışız gibi düşünüyöruz.” Halbuki, ibret gözüyle olaylara baksak, bizim de öleceğimiz ortada... Bizim de geride bıraktığımız malları, bizim mirasçılarımız yiyecekler. Onları o tarzda düşünmüyöruz.

Böyle söylemiş Peygamber SAS Efendimiz, insanlara hitaben... İnsanoğlunun genel durumunu tasvir etmiş. Ölümün karşısındaki duygusuzluğünü, ahireti düşünmemesini; kendisini haklara, kulluk vazifelerine riayet mecburiyetinde hissetmemesini dile getirmiş. Tabii, bunları böyle söylüyöru Peygamber Efendimiz, ne mânâyâ söylüyöru: Böyle olmaması lâzım!..

O halde, nasıl olması lâzım geldiğini düşünerek tekrarlayalım:

Ölüm bizim boynumuza yazılmıştır, bizden gayrisine değil, biz de öleceğiz. Cenâb-ı Hak bizim boynumuza birtakım emirler yüklemiştir. Üzerimizde birtakım haklar vardır, biz o hakları yerine getirmekle görevliyiz kul olarak... Ölüleri gömüyöruz, onlar bir daha bize gelmeyecekler.

Onların kabirleri evleri... Biz onların miraslarını yiyoruz, bizim de miraslarımızı başkaları yiyecek, biz de ebedî kalacak değiliz. Gidenlerden bu kaideyi anlamamız, bu işlerin bizim de başımıza geleceğini idrak etmemiz, aklımızı başımıza devşirmemiz lâzım!..

Bu arada tabii biraz istirahat koyup, hadis-i şerifin ibaresini durdurup Hazret-i Ömer RA'dan biraz bahsetmek istiyorum: Rivayete göre emîrü'l-mü'minîn Hazret-i Ömer RA, yüzük taşına şu yazıyı yazdırmış:²

كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظًا يَا عُمَرُ

(Kefâ bi'l-mevti vâizan yâ umer!) “Ey Ömer, ölüm sana vaiz olarak yeter!” Başka birisinin çıkıp kürsüye vaaz etmesine, nasihat etmesine hacet yok; ölüm bir vaizdir. Sanki kürsüye çıkmış da insanlara vaaz ediyor, gerçekleri hatırlatıyor, ikaz ediyor, ihtar ediyor.

Tabii, yüzüğün taşına bu yazıyı yazmanın sebebi ne?.. Yüzük o devirde pratik bir amaçla kullanılıyor. Yüzüğün taşına bu yazı yazılıyor. Tamam, o yüzük o şahsın parmağına takılmış, onun malı... Bu, mektuba ve yazdığı yazıların altına mühür olarak da kullanılıyor. Yâni yazdıktan sonra, mührünü basmak istediği zaman, mühür başka bir kutuda veya başka bir yerde değil, parmağında... Parmağını çevirecek, yazının üstüne basacak. İsmiyle beraber, “Yâ Ömer!”

² Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.353, no:10556; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.302, no:1410; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-Yakîn*, c.I, s.117, no:31; İbn-i Asâkir, *Ta'ziyetü'l-Müslim*, c.I, s.50, no:63; Ammâr ibn-i Yâsir RA'dan.

diyor kendisine hitaben. İsmiyle beraber bu nâsihat da çıkmış oluyor:

“—Sana ölüm vaiz olarak yeter yâ Ömer!”

Tabii mektubu gönderdiği, nâmeyi gönderdiği kimseye de yeter. O imzayı okurken, insan daha çok duygulanır. Biz de daha çok duygulanıyoruz. Hazret-i Ömer gibi Aşere-i Mübeşşere’den, cennetle müjdelenmiş, Peygamber Efendimiz’e kız vermiş, onun kayınpederi olma şerefine yükselmiş... Ashabının ileri gelenlerinden, Ümmet-i Muhammed’in başına geçirilmiş bir mübarek zât... Kur’an-ı Kerim’de, birçok hususlarda onun re’yi takviye edilmiş... Ama o ölüme böyle bakıyor ve ölümden böyle etkileniyor ve ölümü unutmamak için yüzüğünün taşına, kaşına diyelim, bu yazıyı yazdırmış da, mühürlediği her yazıya yüzüğünü bastığı zaman, yâni mühür tarzında kullanılan yüzüğünü bastığı zaman, bu hakikati karşısında görüyor.

Tasavvufta da sevgili dinleyiciler, ölümü düşünmek onun için büyük bir yer alır. Ölümü düşünmek, bir vazife olarak dervişler tarafından yapılır. Çünkü Peygamber SAS Efendimiz, başka hadis-i şeriflerinde de:³

أَكْثَرُوا ذِكْرَ الْمَوْتِ

³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I, s.74, no:218; Ebû Hüreyre RA’dan.

Lafız farkıyla, (*Eksirû zikre hâzimü'l-lezzât*) şeklinde:

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.553, no:2307; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.4, no:1824; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1422, no:4258.

(*Eksirû zikre'l-mevti*) “Ölümü çok düşünün!” diye bize tavsiyelerde bulunmuş. Yâni, ölümü unutmayın, öleceğinizi hatırlınızdan çıkarmayın!..

Ölümü unutmamak insanı çok uyandıran, çok kıymetli bir husustur. Çünkü insan öleceğini bilince ona göre davranır. Ve ölmeden evvel yapması gereken işleri acele acele, çabuk çabuk vaktinde yapmaya çalışır. Hayrı tehir etmez. Tevbeyi çabuk yapar.

Tevbe konusunda da, Peygamber SAS Efendimiz’in gene hadis-i şerîfi var:⁴

عَجِّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ

(*Accilû bi’t-tevbeti kable’l-mevt.*) “Allah’a dönüşü, tevbe-i nasuhu, gerçek bir dönüşle Allah yoluna girişi, ölüm gelmeden evvel çabuk yapınız!” diyor.

Hani bazıları diyorlar ki:

“—Yapacağım, başlayacağım, tevbekâr olacağım, içkiyi bırakacağım, kumarı bırakacağım, sakal bırakacağım, namaza başlayacağım, hacca gideceğim ama, şöyle bir emekli olayım da öyle...” diyor.

Öyle değil. Peygamber Efendimiz emekliliğe bırakmayı uygun görmüyor. (*Accilû*) Ta’cil ediniz, acele yapınız. Neden?.. Ansızın geliverir ölüm... Ne zaman geleceğini de Allah’tan gayrı kimse bilmez. Ölümün kime ne zaman

⁴ Elbânî, *Silsiletü’l-Daîfe*, c.I, s.74, no:75.

geleceğini bilmiyoruz.

Sırayla da gelmediği muhakkak... Yâni, “Yaş sırasına göre insanları dizelim. En yaşlılar ölsün, sırayla ötekiler ölsün!” gibi bir kaide olmuyor. Bazen gençler ölüyor, bazen yiğitler ölüyor, pehlivanlar ölüyor, bazen zenginler ölüyor... Bazen padişahlar, hükümdarlar, devletliler, şevketliler ölüyor. Fukaracık, sefalet içinde yaşayan insan uzun zaman yaşayabiliyor. Ne zenginlikle alâkalı, ne sıhhatle alâkalı... Bazen turp gibi sıhhatli bir insan bir trafik kazasında göçüp gidiveriyor. Tabii eski devirlerde de buna benzer olaylar olmuş.

Binâen aleyh, ölümün en çok nesinden ibret alacağız?.. Ansızın gelivermesinden. Hiç beklemediğin bir zamanda, apansız gelip de yakana Azrâil’in yapışivermesi hususu önemli. Bunun için ölüme hazırlanmak lâzım!

Ben böyle tasavvuf kitaplarında bakıyorum, dervişlik, tasavvuf, tabii çok önemli bir konu... Çeşitli şekillerde tarifler yapmışlar, yüzlerce, binlerce tarifi olduğu söyleniyor. Tasavvufun önemli bir noktasına işaret ederek, bastırarak, vurgulayarak tasavvuf şudur filan diyorlar. Ben de diyorum ki:

“—Tasavvuf, insanın ölüme hazırlıklı olmasını sağlayan tedbirleri öğreten bir ilim.”

Yâni, insan nasıl ölecekse, ona göre tedbirini alarak hazırlıklı gezmeli. Hemen nerede ölüm gelirse, “Dur biraz daha, bekle de şu hazırlıkları yapayım, eksikleri tamamlayım!” diyecek bir

halde olmamasıdır diyorum.

Gerçekten de, tasavvufta böyle insanın ölüme hazırlanmasına dair çok tedbirler, nasihatler vardır, mevcuttur.

Tabii, ölüm soğuk bir şey, tatsız bir şey... Keşke hep böyle tatlı şeylerden bahsetse insanlar; gülden, sümbülden, bahardan, çiçekten, kelebeklerden, güneşli havalardan, manzaralardan, tatlılardan, kebaplardan, kaymaklardan, hep güzel şeylerden bahsetse... İyi güzel ama, bizim Hocamız tatlı tatlı söylerdi cennet- mekân, rahmetu'llâhi aleyh, Mehmed Zâhid Kotku Efendimiz Hazretleri derdi ki; bir şairin şiirini böyle edâlî edâlî, ağır ağır telaffuz ederdi, söylerdi:

Fâni dünyâ hoştur ammâ, âkıbet mevt olmasa...

“Bu dünya güzel ama, ah bir de ölüm olmasa, sonunda ölüm gelmese...” Eh ölüm var!.. O halde, fâni dünyanın hoşluğuna aldanmamak gerekiyor, kapılıp takılmamak gerekiyor. Hani, “Dost acı söyler, düşman güldürür.” denildiği gibi, ölüm de acı ama, insanın ölümü düşünmesi kendisini kurtaracak bir duygu oluyor. Hem dünyada yapması gereken işleri çabuk yapar, ihmal etmez; hem de kötülüklerden rahatlıkla kurtulur.

Birçok kimsenin tevbekâr olmasına sebep oluyor ölüm. Bakıyorsunuz annesi ölmüş. Çok sevdiği annesi ölünce çok tesir ediyor bu olay, bakıyorsunuz şahıs hemen namaza başlamış. Namaz kılmaya başlamış, kendisi hacca gitmiş, annesinin nâmına hacca gitmiş, tesbih çekmeye başlamış, hayır hasenât yapmaya başlamış... Eh

işte gördünüz mü, ölüm birisinin iyi bir insan olma yoluna ayak basmasına sebep oluyor.

Şimdi, hadis-i şerifi böyle bir ifadeyle başlatmış, sözünü böyle açmış Peygamber SAS Efendimiz:

“—Ey insanlar, sanki ölüm bize değil de, bizden başkasına yazılmış. Sanki hak bizim boynumuza borç değil, haklara, hukuka riayet etmek, yapmak, edâ eylemek bizim borcumuz değilmiş gibi yaşıyoruz. Ölüleri gönderiyoruz ahirete, sanki biraz sonra bize geleceklermiş, kabirleri evleriymiş de orada biraz kalıp geleceklermiş gibi etkilenmeden, titremeden, ürpermeden bu işi yapıyoruz, ibret almıyoruz. Halbuki böyle olmamamız lâzım!” diye böyle ifade ediyor. “Burada ebedî kalacağımızı sanıyoruz. Halbuki, onların miraslarını yediğimiz gibi, bizim de miraslarımızı başkaları yiyecek.” diye böyle anlatıyor.

Bizim diye söylüyor. Bu büyüklerin üslûbudur. Yâni, bizim diye söylerler ama, maksat, “Sen anla ey muhatabım!” demektir.

Peygamber SAS Efendimiz tabii, dünyanın, ahiretin her türlü inceliklerini bilen, takvâda en üstün olan, takvâda en ileri olan, Allah’tan en çok korkan, Allah’ı en çok seven, Allah’a en güzel kulluk eden insan... Elbette o iyi biliyor ama, böyle bir üslûp güzel bir üslûptur, kibar bir üslûptur.

“—Sen ölümü hiç düşünmüyorsun, sen ölümden hiç ibret almıyorsun, sanki o ölen insan geri gelecekmiş gibi düşünüyorsun! Ölüünün mirasını

yiyorsun da senin de mirasını yiyeceklerini düşünmüyorsun!” dese, sen sen diye ithamkâr konuştuğun zaman, karşı tarafta bir reaksiyon uyanıyor ve tabii adam kızıyor:

“—Allah Allah...” diyor, bu sefer bahane arıyor, sende bir kusur arıyor. Senin nasihatini kabul etme yoluna geçmiyor da, senin nasihatine karşı bir bahane bulup da, bir kusurunu bulup da, onu reddetme tavrına düşüyor. Halbuki, “Biz böyleyiz işte.” deyince, “Ha, bu da benim gibiymiş, ben de böyleyim!” diye düşünüyor. Söyleyen gibiyim ben de diye, o zaman insaflı bir yaklaşımla yaklaşıyor, sözü kabul etmesi mümkün oluyor. Bu üslûp da bir üslûptur, nasihat üslûbudur.

Hatipler de, cuma günleri hutbeye çıktıkları zaman, bayram hutbesine, cuma hutbesine çıktıkları zaman ne yaparlar?.. Bir arada ekseriyetle söylenilen bir söz vardır. Belki siz de duymuşsunuzdur:⁵

أَوْصِيَكُمْ وَنَفْسِي الْعَاصِيَةَ بِتَقْوَى اللَّهِ وَطَاعَتِهِ

(*Ûsîkum ve nefsiye'l-âsiyete bi-takva'llâhi ve tâatih*) “Size ve kendi âsî nefsim takvâyı ve Allah’a itaat, ibadet etmeyi tavsiye ederim.” derler.

Tabii, “Hâ, bunun da nefsi asiymiş, böyle kendi

⁵ (Ve nefsiye'l-âsiyete) ifadesi olmadan: Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.610, no:4607; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.44, no:2676; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.57, no:95; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.178, no:5; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.174, no:329; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVIII, s.245, no:617, 618, 623; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.67, no:7516; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.114, no:20125; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V, s.220; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.197, no:1180;

nefsine nasihat ediyor bu!” diye, cemaat oradan pek üzülmüyor, alınmıyor, tabii karşılıyor. “O öyle olduğu gibi, ben de öyleyim!” diyor, insaflı düşünüyor. Kusurunu, kabahatini kabul etmesi kolay oluyor.

Tabii, Efendimiz’in söyleyiş tarzından ibret almamız lâzım! Yoksa, Peygamber Efendimiz’in bu anlattığı durum, kendisinin durumu değil. Ölümü hiç hatırından çıkartmayan, ahireti daima düşünen, Allah’ı daima anan, daima niyaz halinde olan, her hali dua, her hali, her ânı, her nefesi ibadet olan, zikir olan, çok yüksek bir yaşam tarzı yaşamış, ibret alacağımız, örnek insan... Bizim için çok ibretli halleri var. Onun için, sünnet-i seniyyeye sımsıkı sarılmak önemlidir diyoruz. Dâimâ her sözümüzde, vaazımızda bunu açıkça beyan ediyoruz. Ama ne kadar mütevazı bir üslup ile, böyle tatlı bir tarzda nasihatini yapıyor Peygamber Efendimiz.

Peygamber SAS’in diğer dualarına baktığımız zaman, yaşam tarzına baktığımız zaman hiç öyle:

“—Ben insanların en yükseğiyim, Makâm-ı Mahmud’un sahibiyim, Allah bana dünyada, ahirette en yüksek insan olma şerefini verdi. Peygamberler kulların en üstünleri, ben de peygamberlerin seyyidiyim, evvelîn ve ahirînin efendisiyim!” deyip de, öyle bir tavır takınmamış.

Kul gibi, kulluğunun idraki içinde, miskinlerle, fakirlerle haşır neşir olarak, çocukların gönlünü yapacak tatlı sözler söyleyerek, çok mütevazı bir hayat yaşamış. Çok mütevazı, güzel ahlâklı

bir davranış sergilemiş. Bizim için çok büyük ibret tabii.

Sevgili kardeşlerim, biz de bu tarzda düşünmeliyiz. Bu sözlerden etkilenmeliyiz ve ölümü hiç unutmamalıyız ve ölüme hazırlanmalıyız. Yapa-
cağımız hayırları erken yapmalıyız ve tevbemizi
çabuk yapmalıyız, kötülüklerden hemen kesil-
meliyiz.

Tabii, insanoğlu kötülük, kusur, kabahat, günah
yapar mı?.. Yapabilir, yapıyor. Şaşıyor, ayağı
kayıyor, bir anı, öteki anına uymuyor, gündüz
iyi, iyi arkadaşlarla iyi; geceleyin fenâ, kötü
arkadaşla kötü olabiliyor. Ama sonra da pişman
oluyor;

“—Hay Allah! Ben o arkadaşın yanına niye gittim?
Ben o günahı niye işledim? Keşke yapmasaydım.
Ayıp oldu, günah oldu, yazık oldu, vah vah!..”
diyor.

Zaten biliyor musunuz, eski Türkçe’imizde yazık
sözü de günah demek. Yâni yazıklı, günahlı
demek. Oradan başka bir mânâyâ kaymış şimdiki
dilimizde. Yâni, “Falanca insana yazık oldu.”
ne demek? Yâni günah işledi. “Yazık bu senin
yaptığın!” ne demek?.. Aslında günah demek
oluyor. Eski Türkçe’de böyle. 14-15. yüzyılda
yazık kelimesi günah mânâsına kullanılmış.

b. Kendi Ayıbımızla Meşgul Olalım!

Evet, şimdi bunların arkasından başka söylediği sözler hemen geliyor Peygamber Efendimiz'in, diyor ki:

فَطُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عَيْبِ غَيْرِهِ

(*Fe-tûbâ li-men şegalehû aybühû an aybi gayrihî*)

Kelime olarak ilk önce açıklayalım: *Tûbâ*, *atyeb* kelimesinin müennesidir, *yâni* *feminin* şeklidir. *Tûbâ*; *en* güzel, *en* hoş demek. *Tûbâ* *tabii*, *ne* kadar hoş *mânâsına* bir *tabir* olarak *Arap dilinde* kullanılıyor.

Bir de Efendimiz'in hadis-i şerifleri var: *Tûbâ* cennette bir ağaç. *Tûbâ* ağacı diye bir ağaç var, onun adıdır buyrulmuş. *Tabii* o da en güzel, en hoş olduğundan, cennetin her şeyi hoş; *tabii* *Tûbâ* ağacı da en hoş bir ağaç olduğundan, o kelimeyle isimlendirilmiş olmalı.

Şimdi burada, (*Fetûbâ li-men şegalehû aybuhû min aybi gayrihî*) “*Binâen aleyh*, ne mutlu o kimseye ki kendisinin ayıbı, başkasının ayıbıyla uğraşmasından onu alıkoyuyor, meşgul ediyor. *Yâni*, kendi ayıbıyla meşgul oluyor. Ne mutlu böyle bir kimseye!.. Kendisinin kusuru var mı, ayıbı var mı diye onu düşünüyor, başkasının ayıbına nazar etmiyor, onunla meşgul olmuyor. Ne mutlu böyle yapan kimseye!..” diye buyurmuş Peygamber Efendimiz. *Fetûbâ* diyerek ilk cümlelere de bağlamış.

Yâni, “Ey insanlar! Sanki ölüm bize yazılmamış, sanki boynumuzda Allah’ın emrettiği birtakım haklar yokmuş, sanki haklara riayet etmek bize vacip değilmiş gibi ölüleri gönderiyoruz. Sanki biraz sonra geri geleceklermiş gibi, hiç ürpermeden, korkmadan onların miraslarını yiyoruz. Sanki biz ebedî kalacakmışız gibi sanıyoruz... Öyle değil, öleceğiz. (*Fetûbâ li-men şegalehû aybuhû min aybi gayrihî*) Ne mutlu kendi ayıbıyla meşgul olan, başkasının ayıbıyla meşgul olmayan kimseye...”

Ölümden korkan, ölümü düşünen bir müslümanın, güzel bir duygusuna işaret ediyor Peygamber Efendimiz:

“—O halde, ne mutlu kendi ayıbıyla meşgul olması, başkasının ayıbıyla meşgul olmasını engelleyen kişiye!” diyor.

Tabii, bir insan bir işle meşgul olunca, öteki işi yapamaz. Bir şey düşünürse, öteki işi düşünemez. Hepsini düşünmeye kalktı mı, kafası karışır. Tane tane, bir bir düşünürse, her şeyi güzel düşünür. Şimdi kendi ayıbını düşünürse, o düşünmesi başkasının ayıbını düşünmekten kendisini alıkoyuyor.

Demek ki, nefsimizi meşgul edeceğiz. Ne ile meşgul edeceğiz?.. Kendi ayıbımızı düşünmekle... Önce kendi ayıbımızı düşünelim, onu düzeltmeye çalışalım! Çünkü, kendimizden biz sorumluyuz, başkası değil... Sorumluluk ona ait. Ne diye onun sorumluluğuna ait işi düşünüyoruz da, kendimizi düşünmüyoruz?.. Bizi gelip de başkası mı

düzeltecek? Kendimiz düzelteceğiz. O halde ilk önce kendi işimizi kendimizin halletmesi gerekiyor, başkasından bir şey gelmeyeceğine göre, iyi insan olacaksak kendi ayıbımızı kendimiz düzeltip, ondan kendimiz vazgeçeceğiz.

Binâen aleyh, kendimizi düşünmeliyiz. Kusurlarımızı, ayıplarımızı düşünmeliyiz. Çevremize sormalıyız, dinlemeliyiz; bize neler diyorlar?.. Tenkitler hangi konularda geliyor?.. Biz bir yerde oturup sohbet ettikten sonra, kalkıp gidince, arkamızdan neler diyorlar?.. Düşmanlarımız neler diyor?...

Dostlar söylemezler sevgili dinleyiciler. Dostlar insanın ayıbını söylemez. Sorarsın, o zaman bile söylemez. Yâni sever, seven insan gözüyle baktığı için kusurunu görmez. Kusurunu görse hüsn-ü te'vilde bulunur. Hüsn-ü te'vil ne demek? Yâni iyi bir yorumla yorumlar. Herhalde şu sebepten yapmıştır der, sana itimat eder, onu kusur olarak görmez. Ama düşman, ayıp olmayan, kusur olmayan şeyi bile kusur gibi görür, bağırır, çağırır tenkit eder. Haksız yere tenkit eder tabii. Bunların misallerini çok görüyoruz. Yâni, o bakımdan, düşmanların sözleri de çok önemli.

Düşmanı kızdırmalı, konuşturmalı, saydığı, döktüğü şeyleri banda almalı, teybe almalı, not etmeli. Bunların hangisi bende, hakikaten kusur olarak mevcut diye düzeltmeli. Bu da bir yol yâni, düşmanın tenkitlerini dinlemek de önemli.

Haksızsa;

“—Tabii haksızlık etmiş, iyi düşünmemiş, işin şu

tarafını bilmiyor.” der geçeriz.

Ama haklıysa;

“—Ha gerçekten bende bu kusur var. O halde bundan vazgeçeyim!” demeliyiz.

Yine Hazret-i Ömer’e geldi söz. Hazret-i Ömer RA sahabenin itimad ettiği, sevdiği, arkadaşı olan bazılarına sorarmış:

“—Söyle bakayım benim ayıbım nedir? Emîrû’l-mü’minînlik yapıyorum, halifelik yapıyorum, halk benim aleyhimde neler konuşuyor, benim ne kusurum var?” diye sorarmış.

Selmânü’l-Farîsî’ye, Ebü’d-Derdâ RA gibi doğru sözlü, dobra dobra söyleyen sahabilere sorarmış.

Hatta şikâyet ediyorlar, diyorlar ki:

“—Bu devirde, zaman o kadar bozuldu ki, insana ayıbını söyleyen bir arkadaş da kalmadı.”

Demek ki, doğru arkadaş insana samimiyetle hatasını söyler, düzeltsin diye:

“—Kardeşim ben sende şöyle bir kusur görüyorum, ya bunu yapmasan daha iyi olacak. Ben seni sevdiğim için, kusuruma bakma, bunu söylemeden duramadım.” der.

“Böyle diyen insan kalmadı mı, demek ki yakın arkadaşlık yok, samimiyet yok, kimse kimsenin ayıbını gidip de söylemiyor.” diye şikâyet etmiş eskiler. Etraflarında kendilerinin ayıplarını söyleyecek dost insanlar aramışlar.

Tabii, nâkıs insanlar da; yâni gelişmemiş, iç âlemleri, duyguları olgunlaşmamış, bilgeleşmemiş, hakîmleşmemiş insanlar da ayıplarının söylenmesine kızarlar. Ayıp söyleyen kimseyi kovarlar. Etraflarında doğru söyleyen insanı barındırmazlar birtakım yöneticiler.

Bu yanlıştır, çok yanlıştır. Hem kendileri için yanlıştır, hem devletin işleri bakımından yanlıştır. Çünkü o doğruyu söyleyenler kovulunca, etraflarına dalkavuklar toplanır, işler çok yanlış noktaya gider.

Evet, insan kendi ayıbıyla meşgul olacak ve kendi ayıplarını bulmaya çalışacak. Sonra o ayıplarını düzeltmeye çalışacak, o ayıplarını yok etmeğe çalışacak. O ayıpların yerine güzel şeyleri, faziletleri, güzel huyları, güzel davranışları, güzel hareketleri, güzel meziyetleri elde etmeye gayret edecek.

c. Hayatın Kıymetini Bilelim!

Allah Teâlâ Hazretleri bizleri, böyle bir gayret içinde olan uyanık müslümanlardan eylesin... Ölümün geleceği haktır, ölüme hazırlanmamız lâzım. Elimizde hayatımız büyük bir nimet ve fırsattır muhterem dinleyiciler. Yaşıyoruz, oh çok büyük bir nimet, çok büyük bir devlet, çok büyük bir iş. Yaşıyoruz el-hamdü lillâh, güzel bir şey... Neden güzel?... Çünkü yaşayarak, cenneti kazanacak güzel ameller işleyerek ahiretteki sevabımızı, mertebemizi arttırabiliriz.

Öldükten sonra bu işler biter. Sadaka-i câriyesi olanlar hariç, insanın ameli kesilir, defteri dürülür, kapatılır. O bakımdan hayat çok büyük bir fırsattır. Ölüm de haktır, gelebilir, birden gelebilir, bir an sora gelebilir.

Ölüme hazırlanalım, hayatın kıymetini bilelim! Bir saniyemizi bile boş geçirmeyelim! Faziletleri elde etmeye çalışalım! Nâkıselerden, kötü şeylerden de kendimizi sıyırmaya, temizlemeye, kurtarmaya çalışalım! Devamlı bir gayret içinde olalım, iki günümüz bir olmasın. İkinci günümüz birinci günümüzden biraz daha ileri, biraz daha yüksek olsun. Ve sonunda kaymak gibi, bal gibi, şeker gibi, lokum gibi diyelim; böyle tatlı, hoş insanlar, müslümanlar olarak yaşayalım, o hale gelerek yaşayalım! Herkes bizden hayır görsün, hayır elde etsin. Arkamızda hayır bırakalım!..

Bir gün gelip de tabii, bizim de vefatımız olacak. Mevlânâ Hazretleri *şeb-i arûs* buyurmuş vefat gecesini, böyle anmış, yâni düğün gecem demiş. Niçin düğün, bayram?.. Çünkü Allah’a kavuşmaya gidiyor diye.

Birisi de, geçen gün gazetede gördüm vefat ilanını, çok değişik bir ilan. Yâni sevinçli bir haber veriyormuş gibi bir başlık atarak, ahirete göç ettiğini öyle beyan etmiş. Neden?.. Çünkü, ahirette insan cennete gidecekse, bu ölüm çok tatlı bir şey... Cennete götürmek için, insanın

gitmesi için, hayatın devam etmesi bir mâni oluyor. O bittiği zaman, ahirette insan cennetlik ise, iyi bir tarafa gittiğinden düğün bayram oluyor.

İşte böyle, ölümü düğün bayram olan kimse olmayı Allah hepimize nasib etsin...

Bir Arap şairinin Türkçe'ye de tercüme edilmiş bir şiiri var, zaman zaman ben onu söylerim. Belki, bu Akra konuşmalarımda söylememişimdir. Şair diyor ki:⁶

Yâdında mı doğduğun zamanlar;

Sen ağlar idin, gülerdi âlem;

Bir öyle ömür geçir ki, olsun

Mevtin sana hande, halka mâtem.

Arapça bir şiirin tercümesidir bu. Yâni diyor ki:

“—Hatırlıyor musun sen doğduğun zaman nasıldın?”
Hatırlamaz tabii bebek nasıl doğduğunu ama...

“—*Sen ağlar idin, gülerdi âlem.*” Sen cıyak cıyak bağıırıydın, doğumun o şeyinden dolayı. Belki acı çektiğin için de değil ama, doğumda bebek ağlar. Ağlaması doğuşunun bir işareti olur.

⁶ Arapçası:

أَنْتَ الَّذِي وَلَدْتِكَ أُمُّكَ بَاكِيًا * وَالنَّاسُ حَوْلَكَ يَضْحَكُونَ سُورًا

فَاعْمَلْ لِيَوْمٍ تَكُونُ إِذَا بَكَوْا * فِي يَوْمٍ مَوْتِكَ ضَاحِكًا مَسْرُورًا

Ente'llezî veledetke ümmüke bâkiyen

Ve'n-nâsü havleke yedhakûne sürûren

Fa'mel li-yevmin tekûnü izâ bekev

Fî yevmi mevtike dâhiken mesrûren

Dışarıda bekleyen babası, “Tamam, bizim çocuk dünyaya geldi.” diye viyak viyak bağırmadan anlar. Tamam, “Sen ağlar idin, gülerdi àlem.”

Senin ağlamana kimse aldırılmaz, herkes güler. Neden? Bir çocuğumuz oldu diye sevinir. Bu güzel. Bir bu sahneyi göz önüne seriyor şair, tamam. “*Yâdında mı doğduğun zamanlar; sen ağlar idin, gülerdi àlem.*” Herkes gülerdi, bütün àlem halkı gülerdi.

“*Bir öyle ömür geçir ki, olsun mevtin sana hande, halka mâtem.*” Ömrünü öyle güzel bir tarzda geçir ki, ölümün senin için bir gülücük olsun, bir tebessüm olsun; bir gülerek böyle ahirete gidişi sağlayacak ömür geçir. Halk mâtem etsin:

“—Ah böyle bir kâmil, böyle bir güzel, böyle bir olgun, böyle bir bilge, böyle bir faziletli, yüksek insan, böyle bir hayır, hasenât sahibi büyük zât ahirete göçtü.” diye, onlar ağlasın.

Sen dünyaya gelirken ağlıyordun, başkaları gülüyordu; sen ahirete göçerken sen gül, arkandan senden ayrı düşenler ağlasın diyor. Çok hoşuma giden bir şiirdir. Mânâ da çok hoş bir mânâdır.

Allah Teâlâ Hazretleri bizi ahirete, gözümüzden perdeler kaldırılıp da, cennetteki makamlarımızı görüp de, güle güle gidenlerden eylesin... Cennetiyle, cemâliyle bizleri ve sizleri ve sevdiklerinizi; yâni etrafınızda anneniz, babanız, evlatlarınız, akrabanız, dostlarınızla beraber cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin... İki cihanda aziz ve bahtiyar eylesin, sevgili ve değerli Akra dinleyicilerim!

es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

21. 10. 1994 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

